مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

ډاکټر ش میره کی

۲۰۲۶/۰۹/۱۳

د عدلي طب له پلوه پس له مرګ نه

کوم غړي زر او کوم غړي وروسته ورستېږي؟

د **طب عدلي (Forensic Medicine)** له مخې د جسد د ورستېدو (Decomposition) اړوند ده. زه به يې په ساده خو علمي ډول درته تشريح کړم:

۱. د ورستېدو وخت

• د مرګ نه وروسته، ورستوالی **سمدستي نه شروع کېږي**.

• عموماً د مرګ وروسته **۲۴ تر ۳۶ ساعتونو** کې د ورستېدو لومړنی نښې ښکاره کېږي، خو دا د چاپېریال د حرارت، رطوبت، هوا، او د جسد د ځای (کور، هديره، او يا په اوبو کې) پورې تړلي ده.

• په ګرمو ځايونو کې ورستوالی ژر پيلېږي (حتی په ۱۲–۱۸ ساعتونو کې)، خو په سړو ځايونو کې تر څو ورځو ځنډېدلی شي.

۲. د ورستېدو پيل او نښې

• ورستوالی د بدن له هغو ځايونو پيل کېږي چې **ډېر باکتريا لري** او رګونه يې ډېر نازک وي.

• لومړی بدلون د **نس ناحيه (پېټ/معدې سيمه)** کې ښکاره کېږي، ځکه چې هلته د کولمو باکترياوې ژر د نس نسجونه ماتوي. په دې ځای کې **شين يا شنې رنګه داغونه** پيدا کېږي.

• وروسته دا شينوالی ټول نس ته خپرېږي او د بدن نورو برخو ته تېرېږي.

• ورسره د ګازونو جوړېدل پيلېږي چې بدن پړسېږي.

۳. کوم غړي ډېر ژر ورستېږي؟

• **معده، کولمې او ځيګر** تر ټولو ژر ورستېږي، ځکه ډېر انزايمونه او باکترياوې لري.

• **دماغ** هم په نسبي ډول ژر ورستېږي، ځکه نرم نسج لري او په سر کې د تودوخې ساتل زيات وي.

۴. کوم غړي تر ډېره پاتې کېږي؟

• **هډوکي** تر ټولو اوږده پاتې کېږي، کلونه وروسته هم د پېژندنې لپاره کارول کېږي.

• **غاښونه** هم ډېر کلک دي او د اوږده وخت لپاره نه ورستېږي.

• ځينې وختونه **ويښتان او نوکان** هم تر ډېره پاتې کېږي.

نو د طب عدلي له پلوه:

• ورستوالی عموماً د مرګ نه وروسته په څو ورځو کې پيل کېږي.

• لومړی له نس (معده او کولمې) څخه شروع کېږي.

• نرم غړي (ځيګر، کولمې، دماغ) ژر ورستېږي.

• کلک جوړښتونه (هډوکي، غاښونه، ويښتان) ډېر وخت نه خرابېږي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولـئ

د جسد د ورستېدو پړاوونه په ورځو او اونيو کې :

د جسد د ورستېدو پړاوونه

وخت د مړ کېدو وروسته	عدلي نښې (Decompositio sings)	کوم غړي زر ا غيزمن کيږي	کوم غړي تر ډېره هپاتې کيږي
۰ – ۲۴ساعته	د بدن يخ کېدل، د وينې د درېدلو له امله د بدن لاندې برخو کې رنګين داغونه(livor mortis)، د بدن سختوالی (rigor mortis)	لا ورستوالی ن هپيل کېږي	ټول غړي سالم
۱ – ۳ورځې	د نس په ښي اړخ کې شينوالي، وروسته ټول نس ته خپرېږي. د لاړي بوی	کولمې، معده، ځيګر	هډوکي، غاښونه، نوکان
۴ – ۷ورځې	د بدن پړسوب (د ګازو د جوړېدو له امله)، پوستکي لاندې مايع، سترګې نسکورې	ځيګر، دماغ	هډوکي، غاښونه
۲ – ۳ اونۍ	پوستکی ژېړ ـ شين، ورپسې توروالی، د بدن ډېری نرم نسجونه ورستېږي، بوېډېر قوي کېږي	ټول نرمنسجونه	هډوکي، غاښونه، ويښتان
۱ – ۳مې اشتې	د بدن وچوالی، نسجونه له هډوکو جلا کېږي، ځينې وخت د "شکه کېدلو" (mummification) يا د "چرمن کېدلو" بڼه اخلي	نرم نسجونه له منځه ځي	هډوکي، غاښونه، ويښتان
کلونه	نرم نسجونه ورک شوي وي، يوازې هډوکي، غاښونه ، او ځيني وخت ويښتان پاتېوي	—	هډوکي تر ټولو اوږده پاتې کېږي

د عدلي طب له پلوه، **هډوکي او غاښونه د پېژندنې لپاره تر ټولو مهم پاتې کېږي**، ځکه کلونه وروسته هم د DNA او پېژندنې لپاره کارېدلی شي.

ايا دا هم واقعيت ده څه حجاب عاجز او رحم تر ډير وخته نه ورستيږي ؟
هو دا خبره تر ډېره د عدلي طب په کتابونو او څېړنو کې هم ياده شوې ده.

کله چې جسد ورستېږي، ځينې نسجونه د خپل جوړښت او ترکيب له امله **ډېر ورو ورستيږي**. له دې دلې:

۱. حجاب حاجز (Diaphragm) :

- د تنفس لوی عضله ده چې د سينې او نس تر منځ ده.
- د بدن په منځ کې موقعيت لري، نو د چاپېريال له مستقيمو اغېزو (لکه هوا، مچ، لمر) لږ خوندي پاتې کېږي.
- د نورو نرم نسجونو په پرتله يو څه ورو ورستېږي، خو په پای کې حتمي ورستېږي.

۲. رحم (Uterus) :

- د ښځو په بدن کې يو له هغو غړو څخه دی چې ډېر کلک عضلي ديوالونه لري.
- د خپلې جوړښتي سختۍ او د وينې لږ جريان له امله، د نورو غړو په پرتله ورو ورستېږي.
- په ځانګړي ډول، **رحم که خالي وي (حامله نه وي)**، ډېر کلونه وروسته هم په جسد کې پاتې کېدای شي.
- له همدې امله عدلي طب کې ويل کېږي: *"Uterus resists putrefaction"*، يعنې رحم د ورستېدو پر وړاندې مقاومت لري.

۳. د عدلي طب عملي تجربه :

- کله کله عدلي ډاکټران د کلونو وروسته د ښځې په هډوکي کې **رحم د نسج يوې برخې په بڼه** مومي.
- حجاب حاجز هم ځيني وختونه د نورو غړو په پرتله تر ډېره پاتې وي.

هو، واقعيت لري چې **رحم او حجاب حاجز د نورو نرم غړو په پرتله ورو ورستيږي**، او د عدلي طب له نظره دا د جسد د پېژندنې او څېړنې لپاره ځانګړی اهميت لري.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکې په ځير و لولئ

راځه چي د عدلي طب له مخي د **ژر ورستېدونکو** او **ورو ورستېدونکو** غړو یو بشپړ لړلیک درته په ساده بڼه وړاندي کړم:

هغه غړي چي ژر ورستېږي :

دا ټول نرم، د ويني غني او د باکتریاوو سره نږدي غړي دي:
1. **معده او کولمې** – ځکه ډېر باکتریاوي او انزایمونه لري.
2. **ځيګر (Liver)** – د ويني ډېره زیرمه لري.
3. **د معده لواز یعني پانقراس (Pancreas)** – ډېر انزایمونه لري، ژر تجزیه کېږي.
4. **دماغ (Brain)** – نرم جوړښت لري او ژر ورستېږي.
5. **سږي (Lungs)** – د ويني او هوا له امله ژر اغېزمنېږي.

هغه غړي چي ورو ورستېږي :

دا غړي کلک عضلي جوړښت یا کلک نسجونه لري او د چاپېریال پر وړاندي مقاومت کوي:
1. **رحم (Uterus)** – ډېر کلک دی، کلونه وروسته هم پاتي کېدای شي.
2. **حجاب حاجز (Diaphragm)** – د بدن منځ کي دی او ورو ورستېږي.
3. **زړه (Heart)** – د نسج کلک جوړښت لري.
4. **پښتورګي (Kidneys)** – د نورو نرم نسجونو په پرتله ورو ورستېږي.
5. **هډوکي (Bones)** – تر ټولو اوږده پاتي کېږي.
6. **غاښونه (Teeth)** – تر ټولو سخت جوړښت لري، سلګونه کاله پاتي کېدای شي.
7. **ويښتان او نوکان** – ډېر ورو ورستېږي، ځيني وخت د کلونو لپاره پاتي کېږي.

په عدلي طب کي ويل کېږي:
- **نرم غړي = ژر ورستېږي**
- **کلک غړي = ورو ورستېږي**

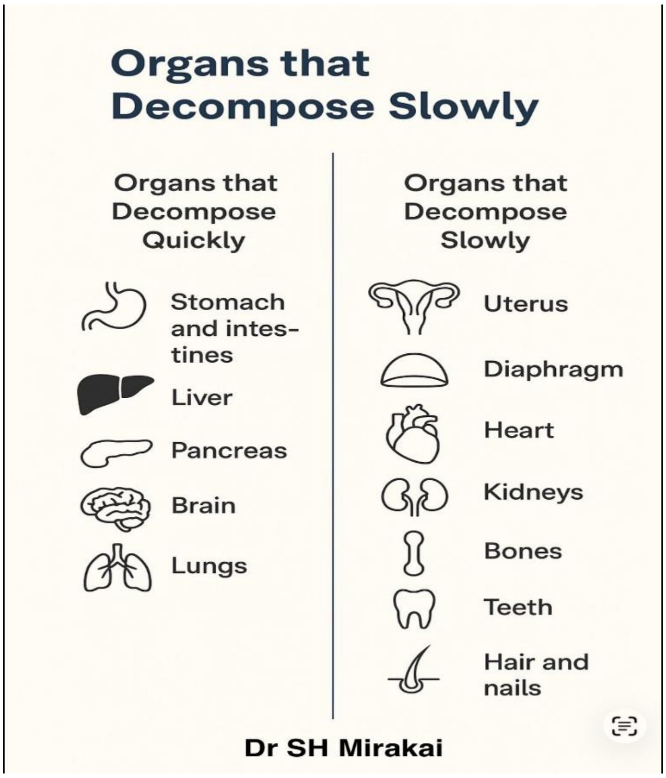

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولۍ